

Eýranda aýallar gozgalaň oduny tutaşdyrýarmy?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 25 январа, 2025

Eýranda aýallar gozgalaň oduny tutaşdyrýarmy? EÝRANDA AÝALLAR GOZGALAÑ ODUNY TUTAŞDYRÝARMY?

Eýran köçeleri «Ýurtda oppozisiýanyň sesi bolup biljek zenan lider öňe çykarmy?» sowalynyň jogabyny agtarýar.

Mahsa Amininiň ölümi bilen başlan Eýrandaky protest demonstrasiýalary gysga wagtyň içinde jemgyýetçilik gozgalaňyna öwrüldi.

Has owal benziniň gymmatlamagy, maliýe edaralarynyň batmagy, ukrain uçarynyň urulmagy ýaly konfliktlerde-de halk köçä dökülipdi.

Emma Amininiň ölüm sebäbiniň adam hukuklary meselesine degişli bolmagy hökümeti özüni aklama babatda kyn ýagdaýa saldy we kanagatlandyryjy beýanat berip bilmediler.

Gozgalaň tolkunynda käbir faktorlar öňe çykdy: «Zenan, adam şekilli ýaşamaga bolan hukuk, azatlyk» ýa-da başgaça aýdanda «Žin, Žiýan, Azadi».

Öňki çykyşlardan tapawutlylykda köçeden «Ýok bolsun Ýslam respublikasy!» ýa-da «Diktatora ölüm!» diýen ýaly sesler batly çykmaga başlady.

Daşary ýurtdaky eýranlylar-da ilçihana binalarynyň önünde protest çykyşlaryny gurnap, ýurduň içindäki gozgalaňa arka durdular we halkara arenada Eýrana garşy jemgyýetçilik sesini emele getirmäge girişdiler.

«Eýsem, şu gozgalaň öz rewolýusiýasyny amala aşyryp bilermi?»

diýen sorag iň köp berilýän sorag.

Eýranda oppozisioner halkyň çykyşlarynyň öňüne düşüp, köçeden täze rewolýusiýany çykaryp biljek lider edil häzirki wagtda ýok.

Angliýada ýaşaýan şazada Ryza Pehlewiniň halka ýüzlenip: «Köçeler siziňkidir, köçeleri elden beräýmäh» diýen çagyryşlary belli bir derejede köçä täsirini ýetirenem bolsa, halkyň gahar-gazabyny dogry ugurlara gönükdirip biljek merkezden mahrumdygy hakykatyny üýtgedip bilmeýär.

Köçelerde ýakylan ot eýran halkynyň sesini rewolýusiýa äkitmän biler, emma aýal-gyzlaryň öň hatarda bolan protest çykyşlarynda aýdyňlyga çykmak üçin ilkinji bolup özüni oda urjaklaryň aýal-gyzlar boljakdygy aç-açan görüldi.

Çykyşlaryň dowam edýän wagtynda aýal-gyzlaryň ýanamalara garşylyk görkezmek üçin gozgalaňyň oduny bürenjeklerini atyp tutaşdyran wideogörnüşleri sosial mediýada gyzgyn seslenme dörettdi.

Şeýle-de, sosial mediýada dünýäniň dürli ýurtlaryndan aýal-gyzlar we erkekler saçlaryny gyrkyp, Eýrandaky gozgalaňa seslenme berdiler.

Bütün bu bolýan zatlar bilen bir hatarda Ibrahim Reisi ölümlere sebäp bolan we «ber-başagaýlyk» diýip baha beren protestlerinde jemgyýetçilik howpsuzlygyny bozan protestçilere berk çäre görüljekdigini aýtdy.

Wakalar bilen birlikde ýokary okuw jaýlarynyň işine wagtlaýyn arakesme berildi, çykyşlara gatnaşandygy anyklanan käbir talyplaryň öýlerine dökülip, alnyp gaýdylandygy hakda-da maglumatlar bar.

Çykyşlaryň dowamynda elliden gowrak adam wepat boldy.

Hökümetiň bu bolşy nämäni yşarat edýär ýa-da gozgalaňyň şeýle uzaga çekjegini öňünden bilýärlerdimi?

Aglabasy yetmişden agan ýolbaşçysy bolan Eýran Yslam respublikasynyň hökümet apparaty meseläni fykh kadalaryna,

halal-harama baglaýan segsen ýaşdan ýokary ruhanylar «Z nesliniň» azatlyk we adalat talaplaryna düşünmeýär.

Hökümetiň we «Z nesliniň» arasyndaky tapawut mesaňa görnüp dur.

Hökümetiň basyşy we çäksiz güýç ulanmagy täze nesil eýran ýaşlaryny agzyny baglardan ejiz gelýär.

• Eýran rewolýusiýalarynyň öňbaşçylary aýal-gyzlar

Eýran jemgyýeti matriarhat aýratynlygy bilen öňe saýlanan jemgyýetdir.

Rewolýusiýanyň kyrk ýyl öňki fotosuratlaryna seredende, iň öňde aýal-gyzlaryň durandygyny görmek bolýar.

Kyrk ýyl öň rewolýusiýada öňbaşçy rol oýnan aýal-gyzlar şu günki gün gelinen sepgitde rewolýusiýa garşy rewolýusiýa üçin ýene gozgalaň oduny ilkinji bolup ýakdylar.

Eýsem, olar bu gozgalaňyň baýdagyny öňe alyp gidip bilerlermi?

1979-njy ýylda azatlygyň we rewolýusiýanyň simwoly bolan hijap (bürenjek) şu günün Eýranynda basyşyň, diýdimzorlugyň we gadagançylyklaryň iň bärkije mysaly bolup öňe çykýar.

Bolup geçen wakalar belli bir lidere mätäçlik duýulýandygyny görkezýär.

Çykyşlar rewolýusiýany getirmänem biler, emma içerden güýçli zenan lideriň orta çykmagyna ýol açjaga meňzeýär...

Seda ÜNSALAN.

Çarşenbe, 28.11.2022 ý. Publisistika